

CZYTANIE PERFORMATYWNE,

CZYLI NOWATORSKIE CZYTANIE LEKTUR

MSCDN

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
Wydział w Ostrołęce

CZYM JEST CZYTANIE PERFORMATYWNE? PRZYKŁADY

<https://youtu.be/wD4jVY4qKkc?si=xXptRistAkwUf7b0> „Zemsta”

https://youtu.be/YUX8--cnc5Q?si=KkCTIm_T_w-mbxLv „Małżeństwo do poprawki”

<https://www.youtube.com/live/amby7NehS6l?si=lmsvkA4g2UCarii2> „Dramaturgia kryzysu”

MSCDN

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
Wydział w Ostrołęce

Co to jest czytanie performatywne?

Czytanie performatywne to sposób interpretacji, który traktuje lekturę jako **akt performatywny** — dynamiczny, współtwórczy i wpływający na rzeczywistość odbiorcy.

Pojęcie „performatywności” pochodzi od **J.L. Austina** („How to Do Things with Words”, 1962), który wskazał, że niektóre wypowiedzi **nie opisują rzeczywistości, lecz ją tworzą** (np. „Ślubuję ci miłość i wierność”).

W kontekście literaturoznawstwa czy kulturoznawstwa **czytanie performatywne** odnosi się do analiz, które **badają tekst jako działanie** – jego wpływ na czytelnika, sposób, w jaki tekst „wykonuje” znaczenia, a także jak czytelnik „odgrywa” tekst w akcie lektury.

ELEMENTY PERFORMATYWNOŚCI

- **INTONACJA**
- **GEST**
- **RUCH SCENICZNY**
- **KONTAKT Z PUBLICZNOŚCIĄ**
- **EMOCJE**

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
Wydział w Ostrołęce

Cele czytania performatywnego w szkole

Wzmacnianie współpracy i kompetencji społecznych

- czytanie performatywne często odbywa się w grupach (np. scenki, chór czytający); uczy komunikacji, współodpowiedzialności, planowania i współdziałania.

Budowanie emocjonalnej relacji z literaturą

- uczniowie przeżywają tekst, a nie tylko go „analizują”, literatura staje się doświadczeniem, nie obowiązkiem — to zwiększa motywację do czytania.

Integracja różnych dziedzin sztuki i wiedzy

- łączy język polski, muzykę, plastykę, teatr, a nawet historię czy etykę, pokazuje, że czytanie może być działaniem interdyscyplinarnym i twórczym.

CELE CZYTANIA PERFORMATYWNEGO W SZKOLE

Rozwijanie ekspresji i kompetencji komunikacyjnych:

- uczeń uczy się wyrażać emocje, intonować głos, modulować tempo i ton wypowiedzi; ćwiczy dykcję, gestykulację i mowę ciała;
- kształtuje świadomość, że sposób, w jaki coś się mówi, wpływa na odbiór treści.

Pogłębianie rozumienia tekstu:

- uczniowie muszą dokładnie zrozumieć tekst, by go dobrze „zagrać” lub zaprezentować;
- analizują motywy postaci, emocje, konteksty, rytm i ton wypowiedzi;
- w efekcie głębiej wchodzą w sens utworu niż przy tradycyjnym cichym czytaniu.

Rozwijanie kreatywności i wyobraźni:

- uczniowie interpretują tekst na różne sposoby, proponują własne sceniczne rozwiązania;
- tworzą krótkie etiudy, improwizacje, inscenizacje, łącząc literaturę z działaniem artystycznym.

JAKIE TEKSTY LITERACKIE CZYTAĆ PERFORMATYWNIE?

BALLADY, DRAMATY, FRAGMENTY EPIKI ...

MSCDN

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
Wydział w Ostrołęce

JAKIE KOMPETENCJE UCZNIÓW ROZWIJA CZYTANIE PERFORMATYWNE?

KOMPETENCJE JĘZYKOWE:

rozumienie tekstu – uczniowie muszą wnikliwie zrozumieć sens, ton i kontekst utworu, aby go właściwie zinterpretować,

ekspresja językowa – uczniowie uczą się świadomie używać intonacji, pauz, rytmu, akcentu i emocji,

bogacenie słownictwa – interpretacja tekstów wymaga poznania znaczeń słów i zwrotów w różnych kontekstach,

świadomość stylistyczna – uczniowie odkrywają, jak styl i forma wpływają na odbiór treści.

KOMPETENCJE KOMUNIKACYJNE:

umiejętność wyrażania emocji i intencji w sposób adekwatny do sytuacji,

wrażliwość na odbiorcę – uczniowie uczą się mówić do publiczności, reagować na nią, utrzymywać kontakt wzrokowy,

umiejętność współpracy i dialogu – przy wspólnych interpretacjach lub inscenizacjach tekstu.

KOMPETENCJE SPOŁECZNE:

empatia – wcielanie się w role postaci pozwala lepiej rozumieć emocje, motywacje i doświadczenia innych,

pewność siebie – publiczne czytanie wzmacnia samoocenę i odwagę,

praca zespołowa – wspólna interpretacja i odgrywanie tekstów wymaga współdziałania, słuchania innych i kompromisów.

Jak przełamywać opór uczniów przed wystąpieniami?

Stwórz bezpieczne środowisko

- Atmosfera zaufania i akceptacji – uczniowie muszą czuć, że mogą popełnić błąd bez wyśmiania.
- Nie zaczynaj od oceniania – pierwsze wystąpienia powinny być ćwiczeniami „bez stopnia”, raczej z omówieniem i pochwałą.
- Modeluj postawę nauczyciela – pokaż, że sam/sama potrafisz się pomylić i traktujesz to naturalnie.

Małe kroki zamiast od razu sceny

- Zaczynaj od mikroaktywności, np.: głośne czytanie w parach, recytacja jednego zdania, wspólne powtórzenie rytmicznego fragmentu, nagranie swojego głosu (bez publiczności) i omówienie efektu.
- Stopniowo przechodź do wystąpień przed małą grupą, a potem przed całą klasą.

Współpraca zamiast rywalizacji

- Uczniowie mniej się boją, gdy występują w grupach (duet, trio, zespół czytający).
- Wspólna praca nad interpretacją tekstu rozkłada odpowiedzialność i buduje wsparcie.
- Można organizować „czytania w kręgu” – nikt nie stoi przed klasą, wszyscy uczestniczą.

Jak przełamywać opór uczniów przed wystąpieniami?

Wsparcie emocjonalne i pozytywne komunikaty

- Chwal **konkretnie i autentycznie** („świetnie oddałeś napięcie w tym fragmencie”, zamiast ogólnego „super”).
- Po wystąpieniu zawsze pytaj: *Co ci się udało? Co byś poprawił następnym razem? Jak się czułeś, gdy mówiłeś?*
Taka refleksja pomaga uczniowi widzieć postęp, nie tylko stres.

Techniki pracy z ciałem i głosem

- Krótkie ćwiczenia oddechowe, rozluźniające czy dykcyjne przed wystąpieniem pomagają obniżyć napięcie.
- Można wprowadzać elementy **dramy edukacyjnej** – np. zabawy w role, które odwracają uwagę od „ja” i skupiają ją na „postaci”.

Doceniaj proces, nie tylko efekt

- Jeśli uczeń zrobił krok naprzód – nawet mały – zauważ to.
- Zamiast mówić: „musisz się bardziej otworzyć”, powiedz: „dzisiaj mówiłeś pewniej niż ostatnio, to duży postęp”.

Jak przełamywać opór uczniów przed wystąpieniami?

Nadaj wystąpieniom sens i kontekst

- Uczniowie chętniej występują, gdy rozumieją *po co* to robią: „czytamy, by pokazać emocje bohatera”, „prezentujemy tekst, by ożywić jego rytm”, „robimy mini-spektakl, żeby poczuć atmosferę epoki”.
- Warto też dać uczniom **swobodę wyboru tekstu, roli lub formy występu** – to zwiększa zaangażowanie.

Włącz uczniów w ocenianie i refleksję

- Pozwól im tworzyć **kryteria sukcesu** („co sprawia, że wystąpienie jest dobre?”).
- W ten sposób przechodzą z pozycji „ocenianych” do pozycji „świadomych twórców”.

MSCDN

MAZOWIECKIE SAMORZĄDOWE
CENTRUM DOSKONALENIA NAUCZYCIELI
Wydział w Ostrołęce

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ